

ASPECTE ALE ORAȘULUI BUCUREȘTI DIN ANUL 1948 PÂNĂ LA NAȚIONALIZARE

Gabriel Ciotoran

În acest articol, prezint cele mai importante aspecte ale orașului, din primele luni de după proclamarea R.P.Române, la 30 decembrie 1947, până la naționalizarea din 11 iunie 1948. Este vorba de primele luni ale perioadei comuniste, așa cum reies din presa timpului.

Anul nou a fost sărbătorit, din punct de vedere oficial, printr-un serviciu religios desfășurat la Patriarhie.¹ Slujba a început la orele 11, fiind oficiată de Iosif Caftan, delegat al lui Nicodim, Patriarhul României. Au fost prezenți membrii Guvernului, în frunte cu Petru Groza. Pe data de 6 ianuarie 1948, de Bobotează, s-a desfășurat o slujbă de sfințire a apelor, în fața Patriarhiei, în prezența Guvernului, a prezidiului R.P.Române. O companie de elită a dat onorul. După serviciul divin, a urmat defilarea companiei de onoare. S-a arborat drapelul țării. Invitații aveau ținută obligatorie: haină neagră, palton. Militarii aveau manta, centură, mănuși roșii. Aceste aspecte demonstrează că, deocamdată, se respecta credința strămoșească a poporului.

Din viața de zi cu zi a bucureștenilor

Din nefericire, anul a început cu un incendiu – flagel atât de prezent în întreaga istorie a orașului² – la locuința lui G.Marin, din strada Cantemir nr.21, din pricina unei lămpi cu gaz nesupravegheate. Pompierii au reușit să stingă incendiul după trei ore.

În cartierul Cotroceni a avut loc o crimă.³ Oamenii vedeau cum polițiștii sondeau Dâmbovița, cu apele tulburi și negre. Debitul apei era redus din pricina lipsei zăpezii. Era căutat trupul unei tinere ucise de iubitul ei, student la medicină. După ce a fost arestat, criminalul a recunoscut că a recurs la crimă deoarece nu mai suporta figura iubitei sale. A fost vorba, deci, de o crimă patologică!

Cu prilejul zilei de 24 ianuarie, de ziua unirii Principatelor, la Cercul Militar s-a desfășurat un bal, precedat de un select festival având drept protagoniști artiști ai Teatrului Național și cântăreți ai Operei Române. Cu acest prilej, a avut loc și Festivalul prieteniei româno-polone, deoarece se împliniseră trei ani de la eliberarea Varșoviei, de sub trupele de ocupație germane. Festivalul a avut loc la un sediu provizoriu, în care Teatrul avea acces deoarece sediul său fusese demolat în anul precedent, în ciuda opoziției multor oameni de cultură.⁴ Toți considerau că imobilul de pe Calea Victoriei ar fi putut fi salvat, în pofida avariilor pricinuite de bombardamentul german din 24 august 1944.

¹ Dreptatea Nouă, 3.01.1948.

² *Ibidem*, 10.01.1948

³ *Ibidem*, 25.01.1948

⁴ Dreptatea, 10.04.1947.

Una din primele măsuri aplicate în sport, de regimul comunist, a fost desființarea boxului profesionist. În compensație, pe 25 ianuarie 1948 s-a desfășurat o reuniune de box amator⁵, la sediul unui club bucureștean, având drept meci-vedetă întâlnirea dintre P.Brăescu și M.Voinea. Cu acest prilej, organizatorii galei au criticat foarte aspru „barbaria variantei profesioniste”.

Postul de radio, din strada G-ral Berthelot a fost înzestrat cu aparatură adusă din U.R.S.S., având o putere de 35 de ori mai mare decât avusese.⁶

După interzicerea comerțului ambulant, începând cu 4 februarie 1948⁷ s-a făcut o razie, în scopul depistării acelor care încălcau legea. Cu acest prilej, 70 de vânzători de covrigi și chifle au fost arestați și internați în colonia de muncă de la Plătărești. Iată cum, pentru fapte minore, care pot fi pedepsite în mod normal prin amenzi, oamenii erau arestați, luați de la casele lor și trimiși la muncă forțată! Cei care, ani de-a rândul, au practicat acest gen de comerț – în oraș, comerțul ambulant fiind o veche tradiție⁸ – încălcând legea, plăteau cu închisoarea!

Nicolae Doncea⁹, primarul general adjunct, a dispus astuparea gropilor și refacerea pavajelor. Operațiunea urma să se desfășoare pe parcursul a 30 de zile. Cetățenii urmau să-și repare casele, să-și refacă tencuielile, gardurile aflate în paragină, iar curțile să fie curat întreținute. Cei care nu se conformau, urmau să fie amendați, iar lucrările erau executate de Primărie. N.Doncea era primul comunist numit la Primăria Generală, din noiembrie 1947.

Pentru a-și manifesta solidaritatea cu noul regim, Asociația Centrală a Importatorilor a organizat o manifestație publică, pe strada Vasile Lascăr, nr.16.

Pe linia aservirii totale, față de U.R.S.S., a personalităților sale, Facultatea de Filosofie și Litere l-a propus pe V.Molotov, ministrul de externe al U.R.S.S., pentru decernarea Premiului Nobel pentru pace, pentru anul în curs.¹⁰ Cel care, în anul 1939, semnase alături de ministrul de externe al Germaniei naziste, cunoscutul pact de împărțire a Europei în sfere de influență, pact cunoscut sub numele Ribentropp-Molotov, dând liber Germaniei pentru noi cuceriri, pact pe baza căruia, în anul 1940, România pierdea Basarabia și nordul Bucovinei, luate de U.R.S.S., era propus acum, de către instituția bucureșteană de învățământ superior, pentru decernarea celei mai mari distincții acordate personalităților cu cele mai mari merite pe tărâmul stopării războaielor!

Pentru îmbunătățirea transportului, în ședința Comisiei Interimare a Municipiului s-a decis „înființarea unei linii de autobuz care să lege comuna Dudești Cioplea de oraș”. O altă linie s-a înființat pe traseul cuprins între capul liniei 4, până în comuna Tudor Vladimirescu.

Pe ecranul cinematografului A.R.O. (Patria), în luna ianuarie rula filmul sovietic „În numele vieții”. Actorii Teatrului Național jucau piesa „Insula păcii”, de A.P.Cehov,

⁵ Dreptatea Nouă, 26.01.1948

⁶ *Ibidem*

⁷ *Ibidem*, 2.02.1948.

⁸ Ionel Zănescu, *Comerțul ambulant în București*, în Magazin Istoric nr.3/2003.

⁹ Națiunea, 1.11.1947.

¹⁰ Dreptatea Nouă, 10.03.1948.

având, prin urmare, tot un autor aparținând clasicilor poporului de la Răsărit. La „Maria Filotti” se juca „Filomena se mărită”, comedie în trei acte. La Teatrul Mic se juca „George Washington a dormit aici”, tot comedie în trei acte. Pe 31 ianuarie 1948, la Atheneul Român a avut loc un concert organizat de Asociația Româno-Bulgară, având protagoniști artiști ai Operei din Sofia și ai celei din București¹¹.

Autoritățile municipale au decis desființarea piețelor «Filantropia», «Aviator Bellu», «Vasile Lascăr», «Grivița», care erau volante și înființarea unor piețe de stat. La Străulești s-a construit o hală pentru produse agroalimentare. În diferite cartiere de periferie, municipalitatea a dispus înființarea unor băi populare, iar I.T.B.-ul a înființat, în luna februarie, noi linii de transport.¹²

Bucureștiul era gazda unei delegații maghiare sosite pe 9 februarie 1948, cu scopul de a lua parte la lucrările Comisiei Mixte, pentru aplicarea unui protocol încheiat la sfârșitul anului precedent.

Autoritățile au interzis existența localurilor de noapte care nu puteau îndeplini o serie de condiții ce le-au fost impuse. Pentru depistarea localurilor clandestine, s-a făcut o razie pe Calea Griviței, în urma căreia au fost găsite multe deschise ilegal. Localurile au fost desființate, iar patronii, arestați. Pe această importantă arteră fiind încă moloz din timpul bombardamentelor, s-a decis ridicarea lui. În comuna Militari s-a deschis un bulevard, prin munca voluntară a 300 de tineri.¹³

Balurile bucureștene, cu o tradiție de peste un secol, se mai organizează doar sub paravanul unor festivaluri artistice¹⁴. Practic, în sensul lor inițial, ele au încetat să mai existe¹⁵. Aceste festivaluri organizate cu concursul vedetelor din oraș, erau eclipse de Teatrul Nou ce se forma în epocă. Vechile vedete erau acuzate că veneau cu aceleași cuplete răsuflăte, din anii războiului, cu glume proaste, transformând festivalurile într-un fel de «plictiseală generală».

Din punct de vedere editorial, apăreau atât cărți occidentale, cât și cărți aparținând autorilor sovietici. În librării apăruse cartea lui Prelz, autorul american, «Inspectorul de poezie», tipărită sub egida Editurii de Stat. În editurile particulare au fost publicate, după cum am arătat, cărți sovietice. Lui Simonov i s-a publicat «Chestiunea rusă», autorului C.Petrov, «Însula păcii», iar lui A.Furdov, «Tânăra gardă».

Bucureștenii puteau viziona filmul «Marile», consacrat unei tinere lituaniene eroine de război, o comedie cu Fernandel, precum și trei filme turnate în zona sovietică a Germaniei, viitoarea R.D.G. Cu excepția filmului francez, producțiile sovietice erau dominante. Capitala, ca și întreaga țară, intrase în faza adaptării modelului sovietic și în privința culturii: avea loc sovietizarea acesteia. Modelul franțuzesc ținea deja de domeniul istoriei. Apăruse și Teatrul Muncitoresc. Dintre spectacolele sale, amintesc: «Trenuri de plăcere», «Canarul lui Diamart» și «Focurile» de Pernik. În luna martie, a avut loc premiera piesei «Când înfloresc anemonele» a autorului Tudor Șoimaru, cu ocazia organizării campaniei fondului creației în scop caritabil. Era prezent și celebrul dramaturg

¹¹ Dreptatea Nouă, 6.02.1948.

¹² *Idem*, 10.02.1948.

¹³ Dreptatea Nouă, 15.02.1948.

¹⁴ România Liberă, 15.02.1948.

G.B.Shaw, ajuns la peste 9 decenii de viață, cu piesa «Sf.Ioana», care se juca la Teatrul Armatei, în regia lui Mihai Raicu. Deși teatrele particulare continuau să mai dea spectacole în aceste luni din prima parte a anului, presa¹⁵ își manifesta regretul că acestea prezintă «simple fițiuci» împănate cu reclame comerciale și elogi serbede la adresa actorilor mai mult sau mai puțin geniali. Evident, aceștia știau că zilele le erau numărate, fiind în aceeași situație cu întregul sector particular, fapt ce se repercuta, evident, asupra valorii spectacolelor date de ele. Iar sectorul de stat în domeniu exercita o concurență neloială. Un exemplu în acest sens este elocvent. Actorii Teatrului Național dădeau reprezentația cu titlul «John Gabriel Barkman», de Ibsen, celebrul autor scandinav, de la nașterea căruia se împlineau 120 de ani. Era vorba de «... drama unui Napoleon al aurlui». Din distribuție au făcut parte Maria Voluntaru, Polizu Dănciulescu, și George Calboreanu. Regia i-a aparținut lui N.Longhin.

După proclamarea R.P.R., pe 30 decembrie 1947, noul regim a organizat, pe 28 martie 1948¹⁷, alegeri pentru desemnarea organelor puterii de stat: Marea Adunare Națională și Consiliile Populare. În vederea acestora, pe zidurile tuturor instituțiilor din oraș fuseseră lipite afișe electorale purtând un desen ce reprezenta soarele, având scrisă deasupra lozincă: «Soarele, izvor de viață și lumină», iar dedesubt «Acesta este semnul cu care se prezintă în alegeri Frontul Democrației Populare», organizație în fruntea căreia se afla P.M.R., apărut după unificarea din 23 februarie a P.C.R. Cu P.S.D.¹⁸

Presa, odată devenită total subordonată statului comunist, P.M.R. prezintă în hiperbole viața orașului.¹⁹ Informațiile trebuie privite cu multă circumspecție, selectiv. Astfel, se putea citi: „Ajunge să privești în jurul tău pentru a-ți da seama că Bucureștiul a devenit un șantier uriaș din care țâșnește viața nouă.(...) Muncitorii vopsesc, construiesc, magazine noi, strălucitoare. Piața Amzei, cu leagăne curate și multicolore, pe fonduri uriașe de legume verzi, este îmbietoare. La magazinul de stat „București” (fostul magazin *Pap & Bunesco*), vitrinele îți iau ochii. Falduri grele de mătase, pulovere țesute fin, mii de metri de olandă, pantofi, genți, mercerie, toate sunt aranjate cu atâta gust, cum niciodată nu s-a mai văzut la noi...Bucureștiul ne face impresia unui stup uriaș în care este loc numai pentru albine lucrătoare. Se lucrează în Ferentari, se lucrează în Grivița, se lucrează la construirea Teatrului Național, declarat șantier național (inaugurat în anul 1972). Muncitorii se întrec în producție, puterea de cumpărare a salariilor crește, haosul instabilității trecute a dispărut...”

Despre cartierul Ferentari se consemnează următoarele²⁰: «Cartierul unde fiecare ploaie însemna inundație, se schimbă din temelie. La doi pași se găseau niște căsuțe unde, cu siguranță că găinile băteau în ferestre. Cred că erau cele mai mici case din București, construite parcă pentru liliputani. Într-o astfel de căsuță care avea un antru și o odaie cu lut pe jos, trăiau 11 oameni – părinți, copii, un ginere, doi nepoți – de-a

¹⁵ Ibidem, 6.03.1948.

¹⁶ România Liberă, 11.03.1948.

¹⁷ Ștefan Pascu, *Istoria României*, ed.Didactică și Pedagogică, București, 1976, p.303.

¹⁸ C.C.Giurescu, *Istoria Românilor*, ed. Albatros, București, 1976, p.785.

¹⁹ România Liberă, 13.04.1948.

²⁰ România Liberă, 13.04.1948.

valma, pe cuptor, pe jos, fără lumină, fără aer. Când începeau ploile de toamnă, căsuța era sub apa care trecea peste geamuri.(...)Târnăcoapele și topoarele au intrat în funcțiune și înșiși cetățenii cartierului sunt în fruntea acțiunii pentru alinierea străzilor, pentru refacerea canalului, pentru dărâmarea a ceea ce este inutil și vătămător.»

Din punct de vedere editorial, în luna mai, se prevedea lărgirea bulevardului Brâncoveanu (în prezent I.C.Brătianu), pe porțiunea cuprinsă între bulevardul Republicii (în prezent, Carol I), și piața Sf.Gheorghe²¹. În urma lucrărilor care s-au executat rapid, spațiul s-a lărgit, deschizând o vastă perspectivă bulevardului Brâncoveanu, până în Piața 28 Martie. Avem acum cel mai spațios bulevard din sud-estul Europei, lățimea lui fiind de 48 m, inclusiv trotuarele (care au câte 6 m lățime). Adevărul este că, în pofida acestui aspect, pe ansamblu, vechiul centru istoric, embrionul Bucureștiului, este punctul cel mai slab al orașului, din perioada comunistă!

Ștrandul Snagov

²¹ România Liberă, 30 oct.1948.

Vara, oamenii mergeau la strand. Fie că alegeau unul din oraș (în anul 1946 fusese deschis cel de pe șoseaua Kiseleff, denumit «Tineretului»²²), fie că preferau Snagovul. Acesta este situat la 30 de kilometri de oraș, pe ruta București-Ploiești. Se putea ajunge cu trenul, datorită prelungirii liniei de cale ferată până în stațiune²³. Gara era mică, din lemn. În apropierea ei se găsea un mic restaurant al societății comerciale municipale. Drumul spre lac mergea prin pădure – vestigiu, peste timp, al codrilor Vlăsiei. Lacul putea fi străbătut cu vaporul pus la dispoziție de U.C.B. Doritorii de înot puteau să practice acest sport la strandul dotat cu cabine din lemn.

Acest articol se oprește în preajma zilei de 11 iunie 1948, când a avut loc naționalizarea principalelor mijloace de producție²⁴. Orașul a continuat să se dezvolte, cu aspecte contradictorii, pe parcursul întregii perioade comuniste, care a durat până la revoluția din anul 1989.

Aspects Concerning the City of Bucharest from 1948 up to the Nationalization

SUMMARY

The author remakes, from the press of the time, the atmosphere of the Bucharestan society during the years before the shattering events planned by the Socialist rulers, which were to change the property regime in Romania.

²² Națiunea, 15.06.1946

²³ România Liberă, 15.05.1948.

²⁴ C.C.Giurescu, *op.cit.*, p.785.